

ANALÝZA DOPADŮ COVID 19 NA
AUDIOVIZUÁLNÍ PRŮMYSL
A JEJICH MOŽNÁ ŘEŠENÍ

15.4.2020

DOPADY KRIZOVÝCH OPATŘENÍ NA AUDIOVIZUÁLNÍ PRŮMYSL

Epidemie COVID-19 a s ní související Opatření Vlády ČR zastavily generování výnosů celého audiovizuálního průmyslu. Kultura a s ní i audiovize jsou zasaženy stejně jako řada dalších odvětví, spolu s cestovním ruchem a gastronomií se však budou vyrovnávat pravděpodobně s nejméně závažnými důsledky. Audiovizuální průmysl je totiž součástí kreativních průmyslů a je navázaný na řadu dodavatelských služeb, které jsou krizí zasaženy podobně.

Opatření na jeho podporu mohou pomoci s udržení zaměstnanosti nejen v tomto specifickém segmentu, ale zároveň souvisejí s udržení kulturní infrastruktury a rozvojem cestovního ruchu.

Důsledky epidemie zasáhly audiovizuální průmysl v celém jeho řetězci od vývoje scénáře až po zpřístupnění výsledného audiovizuálního díla, a to následujícím způsobem:

- **Producenti** nemohou natáčet, a tím se zastavil odběr služeb a zboží od **OSVČ, mikropodniků a malých a středních podniků (MSP)**.
- **Distributoři** nemohou nasazovat do kinodistribuce nové filmy, jejich zpřístupnění na online VOD platformách (Video on Demand, např. Netflix, Amazon, Aerovod, HBOGO) nemůže výnosy kinodistribuce nahradit.
- **Kina** jsou zavřená, nemohou realizovat projekce.
- **Filmové festivaly** se ruší nebo posouvají na neurčito.
- **TV vysílatelé** nemohou natáčet vlastní ani koprodukční projekty – aktuálně se jim snižují výnosy z reklamy, neboť v důsledku poklesu spotřeby domácností se snižuje i poptávka po reklamě ze strany zadavatelů reklamy.
- **Scenáristy, režiséry a další hlavní tvůrčí filmové profese** postihlo zastavení výroby okamžitě. Ze dne na den přišli o hlavní část svých příjmů, přesto většina z nich nedosáhne na podmínky podpory OSVČ a programu Antivirus.
- **Mezinárodní spolupráce**, která je jedním z motorů filmového průmyslu, je znemožněna kvůli uzavření hranic. V Česku nenatáčí zahraniční produkce, po celém světě se ruší filmové, televizní a reklamní festivaly a trhy, které jsou klíčové pro financování a mezinárodní odbytky české produkce.

PŘEDPOKLÁDANÉ ZTRÁTY AUDIOVIZUÁLNÍHO PRŮMYSLU

Klíčovými ukazateli jsou objem filmové produkce, filmové distribuce a zpřístupňování filmu prostřednictvím kin. Objem filmové produkce pak úzce souvisí s dlouhodobými dopady na výnosy z distribuce a prodeje licencí. Ze všech peněz utracených v audiovizuálním průmyslu 60 % směřuje do nefilmových profesí, pouze 40 % jsou filmaři. Producenty jsou zásadním spojovacím prvkem audiovizuálního průmyslu s nefilmovými službami, jako je ubytování, pronájem lokací, IT služby a další. Producenti a distributoři jsou financiéři filmové tvorby a také partnery pro zahraniční produkce. Objem filmové produkce pak ovlivňuje objem práce pro specializované pozice a profese (především OSVČ a MSP) a následnou nabídku v kinech, na internetu (tzv. VOD platformy) a v televizním vysílání. Razantní výpadek na straně filmové produkce může ovlivnit budoucnost celého sektoru a navazujících služeb na roky dopředu. Stejně tak výpadek na straně distributorů a kin může znamenat zásadní existenční problémy pro řadu subjektů a může zásadně změnit celou infrastrukturu nabídky a distribuce filmového obsahu v českých kinech.

- **Zahraníční filmové produkce / zakázky**

Segment, který i díky dlouhodobé strategické podpoře státu prostřednictvím filmových pobídek výrazně rostl. Objem zakázek se od roku 2017 zdvojnásobil a v roce 2019 činil 6,3 mld. Kč. V tuto chvíli je úplně zastaven. Aktuálně je zrušeno nebo přerušeno natáčení v objemu 4,9 mld. Kč.

- **Výroba českých filmů, dokumentů, animované a televizní tvorby**

Opět segment, který díky podpoře státu v posledních letech rostl. V roce 2019 byl obrat v tomto segmentu 1,2 mld. Kč. V tuto chvíli je zrušeno nebo přerušeno natáčení 0,5 mld. Kč. Tento údaj se týká pouze tvorby tzv. nezávislých producentů a nezahrnuje část televizní a online produkce.

- **Scenáristé, režiséři a další hlavní tvůrčí filmové profese**

Představují klíčovou složku audiovizuálního průmyslu, současně jde o dlouhodobě nejzranitelnější profesní skupinu. Podpora tvůrčí práce v době krize je nezbytnou podmínkou dlouhodobé udržitelnosti audiovizuálního průmyslu. Program na záchranu audiovizuálního průmyslu by měl vytvořit i elementární záchrannou síť pro autory, kteří se ocitli bez příjmů a jimž vládní opatření pomohou jen v malé míře nebo se díky specifickému nastavení kulturního podnikání ocitají mimo rámec podpory OSVČ (tzv. pětadvacítky).

- **Distribuční společnosti**

Ztráta distribučních společností, které jsou mezičlánkem mezi producentem/prodejcem práv a kinaři a zároveň výrazným financieřem filmové produkce, je vyčíslena profesní Uníí filmových distributorů, která sdružuje 38 subjektů, na 1 mld. ročně, tedy 85 mil. Kč měsíčně. Zastavený je i maloobchodní prodej DVD nosičů. Legální trh na internetu je v českém prostředí malý (dle Unie filmových distributorů činí cca 5–10 % z celkových příjmů distribuce) a v žádném případě nemá šanci saturovat příjmy z kin. Zejména proto, že nelegální šíření filmů (tzn. krádeže obsahu na internetu,

tzv. pirátství) oproti legálním službám rapidně roste (50% nárůst). I v této situaci musí distribuční společnosti nést ekonomickou zátěž tvořenou fixními náklady, především platy zaměstnanců, ale také investicemi do nákupu a distribuce filmů, jejichž uvedení bylo narušeno nebo odloženo, tedy film do distribuce nejde, nicméně distribuční kampaň a technické náklady (titulky nebo dabing filmů pro děti) byly realizovány.

- **Kina**

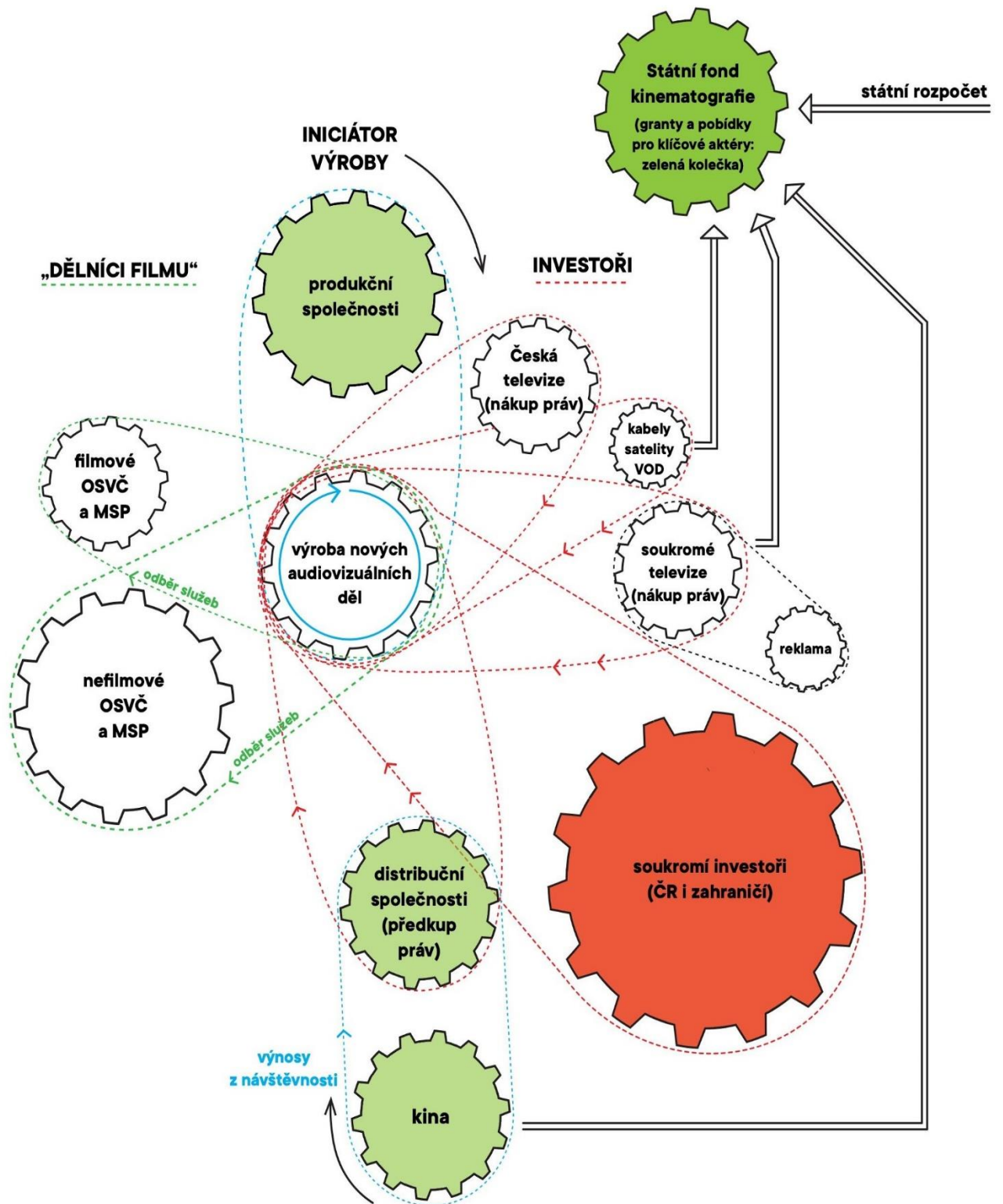
Obrat kin je 2,6 mld. ročně z filmových projekcí, celkový obrat včetně občerstvení, kinoreklamy, pronájmů sálů a dalších služeb je cca 3,5 mld. ročně. Čistý podíl kin, a tedy možný propad příjmů se pohybuje jen u vstupenek okolo 1,2 mld. ročně, tedy 100 mil. Kč měsíčně (bez započtení občerstvení, kinoreklamy ad.). Kina i přesto musí dál platit nájem, splátky půjček na vybavení a energie. Možnost využít moratoria na odklad splátek a dohody s pronajímatelem prostor na odkladech nájmu jsou jen dočasným řešením. Provozovatelům kin navíc hrozí, že ani po skončení epidemie nebudou mít na úhradu odložených nájmu a splátek prostředky. Řada provozovatelů kin jsou soukromníci, ale také příspěvkové organizace. Ztráta tak postihuje jak soukromé subjekty, tak obce a města. Řada soukromých kin je jako kulturní prostor dotována z obecních rozpočtů, což může ovlivnit jejich možnosti čerpat pomoc v rámci programu Antivirus.

- **Reklamní tvorba**

Rychle reagující část průmyslu. Bude velmi ovlivněna kapacitami zadavatelů reklamy, a je tedy navázaná na opatření mimo audiovizuální průmysl a bude reagovat na celkovou ekonomickou situaci firem. Obrat v tomto segmentu činil 1,8 mld. Kč. Tento segment z velké části zahrnuje zakázky zadávané zahraničními zadavateli, které jsou a i nadále budou ovlivněny restrikcemi uzavření hranic. Tento segment také za standardní situace funguje úplně bez veřejné podpory.

Vedle podpůrných ekonomických opatření, která vláda přijímá na podporu MSP, OSVČ a udržení zaměstnanosti (půjčky Covid I. a II., podpora OSVČ, program Antivirus a další), **je nutné audiovizuální průmysl podpořit i skrze další specializovaná opatření.** Uvědomujeme si, že nejsme jediní, které krize negativně zasáhne, a tak přicházíme s řešeními, **která jsou proaktivní, prorůstová, málo nákladná, využívají existujícího a funkčního systému státní podpory audiovize a zasahují i mimo rámec audiovizuálního průmyslu** – mohou tedy podpořit i další sektory jako ubytovací služby, pronájem lokací, dopravní firmy, zadávání práce dalším subjektům kreativních průmyslů (MSP + OSVČ) a další.

KINEMATOGRAFIE A AUDIOVIZUÁLNÍ TRH V ČR

Obr. 1: Jak funguje filmový průmysl

NÁVRHY OPATŘENÍ

PRO AUDIOVIZUÁLNÍ PRŮMYSL

Obnovu celého systému je nutné vnímat jako sérii navazujících kroků. Jedině tak se může podařit překonat letošní dramatický propad a v příštích letech se vrátit na úroveň srovnatelnou s rokem 2019. Jde o kombinaci následujících kroků:

a) Zachování funkčního systému podpory

Zachovat stávající systém beze změn, udržet plně financovaný Státní fond kinematografie (dále jen SFKMG) pro domácí tvorbu a filmové pobídky. Audiovize se pohybuje v cyklech dvou až tří let, při snížení prostředků SFKMG v letošním roce by došlo dominovým efektem k rozpadu celého systému financování na několik let dopředu. Je proto důležité zachovat stávající zdroje a neposkytovat slevy na odvodech do SFKMG jednotlivým přispěvatelům, současně tak i zachovat každoroční dotace na podporu kinematografie.

b) Rychlé pomoci v roce 2020

Co nejdříve restart celého průmyslu zavedením speciálních výjimek a posílení podpory vývoje, výroby, distribuce a kin navýšením rozpočtu SFKMG.

c) Zavedení prorůstových opatření v letech 2021 a 2022

Po propadu v roce 2020 by mohla nastat stagnace, či dokonce bankrot klíčových audiovizuálních společností (v produkci, postprodukci, distribuci i v síti kin). Celá řada producentů, distributorů a kin skončí se ztrátou nebo zadlužením, pro část z nich bude současná krize likvidační. Bude tedy klíčové audiovizuální trh v následujících dvou třech letech znovu nastartovat a zvětšit jeho objem, aby se ztráta kompenzovala. Důležité bude i posílení té části audiovize, která je anticyklická a odolnější proti podobným krizím, jako je např. animace. Zachování a udržení subjektů v tomto odvětví je důležité z několika důvodů: jsou velkým zadavatelem práce pro MSP a OSVČ, kinematografie posiluje národní identitu, je významnou součástí vzdělávání a je významným a funkčním nástrojem pro pozitivní PR České republiky v zahraničí

d) Udržení konkurenceschopnosti a image „film friendly“ země

Konkurenceschopnost bude pro restart systému klíčová. Česko je v současnosti silnou destinací zahraničních projektů a české filmy a televize začínají slavít mezinárodní úspěch zejména díky kvalitě českých štábů a průmyslovému a kreativnímu know how. Nejsme levná montovna, ale silný kreativní průmysl. Jsme země s vizí do budoucna. Tzn. po skončení epidemie se musíme profilovat jako země připravená na mezinárodní spolupráci a přátelská k domácím a zahraničním tvůrcům. S tím souvisí posílení propagace České republiky jako „film friendly“ destinace a již nyní je potřeba pracovat na vhodném PR v mezinárodním prostředí.

NÁVRH JEDNOTLIVÝCH FINANČNÍCH OPATŘENÍ V NADCHÁZEJÍCÍM OBDOBÍ

- Základním pilířem financování české audiovize je **Státní fond kinematografie**, který administruje filmové pobídky (v roce 2020 v objemu 1,3 mld. Kč ročně) a selektivní podporu celého řetězce filmové výroby a distribuce (370 mil. Kč ročně). **Je nesmírně důležité objem prostředků v SFKMG zachovat**, stejně jako Radě SFKMG umožnit změnu krátkodobých a dlouhodobých cílů a směřování podpory. Máme plnou důvěru v zástupce Fondu a dále navrhujeme ve spolupráci s Ministerstvem kultury **usilovat o navýšení prostředků nad rámec schváleného rozpočtu 2020** pro obě schémata podpory:
 - a) Na posílení výzev na podporu vývoje audiovizuálních děl (psaní scénářů, casting, přípravné práce, které lze realizovat i v rámci restrikcí) v objemu 20 mil. Kč.
 - b) Zavedení automatické podpory k oživení celého distribučního řetězce – výroba, distribuce, provozovatelé kin – ve výši 150 mil Kč.
 - c) Mimořádná investice do obnovy technologií, rozvoj hardwaru a softwaru, nového IP pro zachování mezinárodní konkurenceschopnosti ve výši 30 mil. Kč.
 - d) Zajistit a garantovat pro roky 2021 a 2022 1,3 mld. Kč na filmové pobídky, tedy udržet jejich současnou výši, navýšit státní příspěvek na výrobu českých filmů o 100 mil. Kč.

- V co možná nejkratší době znovu **zpřístupnit kina** při dodržování přísných bezpečnostních pravidel. Pro znovuzahájení provozu kin bude nutné stanovit následující:
 - a) Vstup pouze pro omezený počet diváků na 1 představení/sál
 - b) Prodej vstupenek může být realizován přednostně elektronickou formou a pouze omezeným počtem personálu na pokladně. V systému by byly zablokované sedačky a uvolněné pouze pro daný omezený počet s potřebnými rozestupy. Zachovali bychom vedle sebe možné dvojice k sezení
 - c) Každý návštěvník musí mít roušku
 - d) Všichni zaměstnanci provozovatele musí mít roušky (příp. i rukavice)
 - e) K dispozici u vstupu a na WC desinfekční prostředky a rukavice
 - f) Občerstvení pouze balené a na pokladnách plexi kryt pro ochranu zaměstnanců
 - g) Jeden delegovaný zaměstnanec se může věnovat hlídání odstupů a neshlukování lidí, tj. nákup s odstupem ve frontě a ihned na sál (zrušení nebo zakrytí sezení, koridor ve foyer bude užíván pouze pro příchod k sálům apod.)
 - h) Úklid by probíhal standardně s virucidními prostředky

- i) Po celou dobu provozu by se pravidelně dezinfikovala místa, se kterými přichází do přímého styku návštěvníci i zaměstnanci (kliky dveří sálů, WC, pulty apod.)
- V co možná nejkratší době znovu **umožnit natáčení audiovizuálních projektů** při dodržování přísných BOZP pravidel. Pro znovuzahájení výroby AVD bude nutné stanovit následující:
 - a) Umožnit natáčení filmů bez roušek
 - b) Při postupném uvolňování jednotlivých mimořádných opatření je třeba umožnit přeshraniční pohyb cizinců i občanů ČR v případech ekonomické činnosti, jakou bude například přítomnost na natáčení (zejm. u klíčových členů štábu a herců)
 - c) Doklad o bezinfekčnosti pro všechny členy štábu a výkonné umělce, české i zahraniční
 - d) Vstup a výstup na letištích přes VIP salonky izolovaně
 - e) Izolace hlavních herců a členů štábu (režisér, kameraman)
 - f) Striktní „BOZP pravidla“ pro výrobu v exteriérech a interiérech
 - g) Striktní „BOZP pravidla“ pro všechny mimoštabové dodavatele, včetně castingových agentur zajišťujících komparz.
- Co nejdříve vrátit do normálního stavu **distribuční segment** audiovize s tím, že distributoři musí mít možnost v co nejkratší době uvést plánované filmy do kina a paralelně nakupovat další audiovizuální obsah pro budoucí šíření, a to jak lokální, tak zahraniční. Stejně tak by distributoři měli mít jistotu smysluplnosti investic do reklamních kampaní k připravovaným filmům. Aby nedošlo k zásadnímu a mnohdy likvidačnímu efektu u mnoha distributorů, je potřeba aktuálně podpořit jejich provoz a přežití a následně přijmout opatření snižující riziko ztrát v procesu znovuotevření kin.
- **Stimulovat podporu natáčení v regionech.** Pro znovuoživení servisní (zahraniční štáby), reklamní i filmové produkce by bylo vhodné usnadnit zábery ve správě státu, municipalit atp., zjednodušit možnosti využití lokací, které jsou ve správě Národního památkového ústavu, posílit kompetence a rozpočty krajským filmovým kancelářím, které pomáhají filmovým produkcím s realizací natáčení. Před krizí měl objem utracených prostředků českých i zahraničních producentů v regionech stoupající tendenci. Dočasné snížení cen a posílení filmových kancelářích může tento trend rychleji vrátit do původních kolejí a přinést finance do ubytovacích a dalších služeb. Je třeba si uvědomit, že výroba v regionech pak současně pozitivně ovlivňuje epidemii zasažený cestovní ruch včetně ubytovacích služeb atp.
- **Podpora OSVČ A MSP.** Tedy důležitého sektoru dodavatelů, který je dnes nejohroženější. Mezi ně patří většina scenáristů, režisérů, jde o kvalifikovanou sílu, která může z roku na rok zmizet a jen velmi těžko půže

znovu obnovit. Jedná se o vysoce kvalifikované technické, řemeslné a intelektuální profese. Je důležité, aby stát vnímal jejich specifický rytmus podnikání a zajistil, aby se i na ně vztahovaly kompenzace OSVČ. V oblasti distribuce a kin se pak jedná o vysoce kvalifikované zaměstnance, které je třeba zahrnout do programu Antivirus i přesto, že část provozu jim mohou prostřednictvím grantů dotovat municipality apod., což by mohla být dle definice programu překážka. Vedle toho zdůrazňujeme, že posílení investic do výroby a distribuce znamená, že tyto profese zachráníme.

- **Stimuly reklamního segmentu prostřednictvím MPO.** Je potřeba vytvořit stimuly pro co nejrychlejší restart reklamní produkce, české i zahraniční. Uvolnění přeshraniční spolupráce, usnadnění natáčení na lokacích, odpouštění poplatků. Je velmi pravděpodobné, že řada zemí zavede podobné stimuly s cílem udržet produkci doma. Je potřeba na to adekvátně reagovat a připravit podobná opatření jako obranu.
- **Investice do technologií.** Zde jde o kombinaci kulturní a průmyslové podpory, proto je nutná kooperace mezi SFKMG a MPO. Snížené obraty firem (postprodukce, ateliéry, půjčovny techniky, animační studia) znamenají omezení možností investic do obnovy technologií, rozvoje hardwaru a softwaru, nového IP. Tím ztrácí mezinárodní konkurenceschopnost. Kromě podpory Czech Invest se zdá jako optimální uvolnit na tato opatření alokaci cca 30 mil. Kč.
- **Stabilizace dlouhodobého financování veřejnoprávní televize.** V době krize prokazuje veřejnoprávní televize svoji zásadní společenskou roli, a to nejen zpravodajskou a vzdělávací. Díky způsobu financování, které ji činí nezávislou na reklamě, může být i stabilizačním prvkem v oblasti vývoje a výroby filmové a televizní tvorby, a tedy pro celý audiovizuální sektor. Komerční vysílatelé predikují snížení výnosů z reklamy, neboť v důsledku poklesu spotřeby domácností se snižuje i poptávka po reklamě ze strany zadavatelů reklamy, a proto zahájili zásadní omezení přípravy výroby pro další měsíce až roky, čímž se krize bude prodlužovat i po skončení epidemie. Česká televize se tomuto cyklu může vyhnout a nadále investovat do vývoje a přípravy projektů na nejbližší období a znovu zahájit výrobu, jakmile to bude možné. Je proto potřeba zajistit stabilní financování veřejnoprávní televize. Jedině tak se může Česká televize přidat k řadě veřejnoprávních a komerčních vysílatelů v dalších zemích EU, kteří se snaží o solidaritu v rámci AV průmyslu a posilují investice do výroby a nákupu od nezávislých výrobců během současné krize (jako např. BBC nebo ITV v Británii).

NÁVRH NEFINANČNÍCH PRORŮSTOVÝCH OPATŘENÍ V DLOUHODOBÉM HORIZONTU

Stát se může zasadit o celou řadu opatření a regulací, které bez nutnosti investovat peníze v krátkém nebo dlouhodobém horizontu pomohou posílit český audiovizuální trh a které jsou již v ostatních zemích EU v účinnosti řadu let a jejich prorůstová ekonomická účinnost i vliv na zvýšení konkurenceschopnosti se prokázaly.

- **Audiovizuální směrnice a kvóty evropské a nezávislé tvorby.** Dodržování a důkladnější kontrola kvót vysílání evropských děl a narovnání správné implementace audiovizuální směrnice. V současnosti je jasné, že z krize vyjdou posíleny především nadnárodní korporace operující v oblasti VOD vysílání (platformy jako Netflix, Amazon Prime, HBO Go, Disney + a další). Právě na obsah, který v českém prostředí nabízejí, se vztahují kvóty na vysílání evropských děl. Důsledným sledováním dodržování kvót zvýšíme možnosti prodeje licencí těmto gigantům a zároveň umožníme jejich větší investice do produkce nových filmů a seriálů v našem prostoru. Tyto společnosti tak mohou nahradit některé krizí Covid-19 zasažené financiéři (televize a distribuční společnosti).
- **Nastavení legislativních pravidel pro tzv. „fair trade“ podmínky na audiovizuálním trhu.** Producentské společnosti jsou spojovatelem celého audiovizuálního řetězce, jejich úspěch znamená práci pro zbytek filmových profesí (scenáristé, režiséři, kameramani atd.) a 60 % útraty směřuje k nefilmovým profesím. Základním zdrojem zisku je výroba obsahu a jeho prodej. Na malém trhu se ale producenti a tvůrci ocitají pod tlakem silných audiovizuálních hráčů (televize, platformy) a jsou nuceni se svých práv vzdávat za nevýhodných podmínek. Vytvoření férového prostředí, kde by mohli producenti udržet a obchodovat práva ke svým projektům, a tím generovat větší příjmy (které se pak dělí dál mezi další tvůrce), nelze nechat na volném trhu, je potřeba nastavit pevnější systém pravidel, definovat v souladu s audiovizuální směrnicí pozici nezávislého producenta, a umožnit tak přirozený růst trhu, konkurenceschopnosti a inovací. Země, jako např. Velká Británie, které podobné fair trade podmínky zavedly, zvýšily objem audiovizuálního trhu několikanásobně.

ZÁVĚREM

Audiovizuální průmysl generuje pracovní místa, podporuje specifické profese a je vysoce konkurenceschopný v mezinárodním kontextu. Za současné situace **patří k nejohroženějším odvětvím**. Na druhou stranu má **etablovaný a transparentní způsob financování, který lze v krizi využít**. Dále se dá celý systém podpořit prostřednictvím nefinančních opatření. Důležité je, aby stát nezasahoval do existujícího systému podpory a udržel rozpočet SFKMG a naopak tento systém využil a prostřednictvím dodatečných prostředků audiovizi podpořil. Věříme, že naše návrhy nejsou přemrštěné a že mají potenciál provést audiovizuální průmysl touto krizí a znovu z něj umožnit generovat příjmy do veřejných rozpočtů.

Za profesní organizace v oblasti audiovize 15.4.2020

Asociace producentů v audiovizi

Národní 28, 110 00 Praha 1

asociaceproducentu.cz

Vratislav Šlajer,
předseda představenstva,

vratislav@bionaut.cz

Unie filmových distributorů

Winstona Churchilla 2, 130 00, Praha 3

ufd.cz

Ing. Jaroslav Pecka
tajemník

pecka@ufd.cz

Asociace provozovatelů kin, o. s.

Politických vězňů 445, 266 01 Beroun

prokina.cz

Martin Pošta,
předseda představenstva

martinposta@kinosneznik.cz

Asociace režisérů a scenáristů

Karlovo nám. 285/19, 120 00 Praha 2

aras.cz

Radim Špaček
předseda rady

radim.spacek@gmail.com